

RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK

jaarverslag 2008

RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK

jaarverslag 2008

INHOUDSTAFEL

■	VOORWOORD	3
■	ACTIVITEITENVERSLAG 2008	5
■	OVERZICHT BESLISSINGEN 2008	14
■	AANBEVELING OVER IDENTIFICATIE IN EEN GERECHTELIJKE CONTEXT	17
■	SAMENSTELLING RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK	20

VOORWOORD

Het jaarverslag is telkens een gelegenheid om terug te blikken op het geleverde werk. Ook in 2008 heeft de Raad voor de Journalistiek de principes inzake journalistieke beroepsethiek toegepast en verduidelijkt.

Een aantal fundamentele beginselen werden in herinnering gebracht. Het wederhoor is een belangrijke regel van de journalistieke beroepsethiek. Wanneer een journalist ernstige beschuldigingen uit, is het in beginsel aangewezen dat hij de betrokkene voor de publicatie of uitzending de kans geeft hierop te reageren. Enkel als hiervoor ernstige redenen zijn, bijvoorbeeld wanneer de journalist aannemelijk maakt dat hij zijn informatie uit diverse en van elkaar onafhankelijke getuigenissen heeft gehaald of wanneer het fysiek onmogelijk is om de betrokkene te contacteren, kan ervan worden afgeweken (*RvdJ 2008-02, 10 januari 2008*). Als echter uit het via de media gevoerde debat, zelfs een polemiek, en het voeren van een rechtsgeding blijkt dat het wederhoor geen zin heeft, dan kan het achterwege blijven (*RvdJ 2008-02, 10 januari 2008*). Een journalist moet foutieve berichtgeving spontaan recht zetten (*RvdJ 2008-05, 13 maart 2008; RvdJ 2008-12, 19 juni 2008; RvdJ 2008-15, 11 december 2008*). De journalist moet zijn informatie halen bij bronnen die hij als betrouwbaar mag beschouwen. Hij moet die bronnen ook op een correcte wijze weergegeven (*RvdJ 2008-03, 14 februari 2008*). De pers zal omzichtig zijn met het vermelden van persoonsgegevens van slachtoffers van misdrijven (*RvdJ 2008-03, 14 februari 2008*). Journalisten mogen in algemene vereenvoudigende bewoordingen schrijven om het publiek te informeren en moeten daarbij zorgvuldig te werk gaan. Zij mogen echter geen informatie, teksten of documenten verdraaien (*RvdJ 2008-04, 14 februari 2008; RvdJ 2008-14, 13 november 2008*). Journalisten moeten bij het weergeven van de feiten zorgvuldig tewerk gaan (*RvdJ 2008-07, 10 april 2008*), zeker als het om een gevoelige materie gaat (*RvdJ 2008-16, 11 december 2008*). Afspraken over voorinzage van teksten moeten nageleefd worden maar dienen juist om die reden duidelijk en ondubbelzinnig te zijn (*RvdJ 2008-11, 19 juni 2008*). Ook afspraken over het respecteren van privacy moeten worden gerespecteerd (*RvdJ 2008-01, 10 januari 2008*).

De Raad voor de Journalistiek blijft bezorgd voor het respecteren van de privacy. De publicatie van een foto van een privépersoon moet, gelet op de omstandigheden van de zaak, verantwoord zijn en een duidelijk verband houden met het geïllustreerde artikel (*RvdJ 2008-01, 10 januari 2008*). In een ander geval werd beslist dat de publicatie van een privacygevoelige foto (de voorgevel van een huis) noodzakelijk moet zijn voor een correcte, duidelijke en volledige berichtgeving (*RvdJ 2008-03, 14 februari 2008*). Het onnodig bekendmaken van privégegevens, en het voortdurend herhalen ervan ten aanzien van sommige personen, vormen een inbreuk op de beroepsethische plicht om de privacy te respecteren (*RvdJ 2008-10, 19 juni 2008*).

In dat verband werkte de Raad een aanbeveling uit over het heikele probleem van de identificatie van personen in een gerechtelijke context. Die aanbeveling werd op 11 december 2008 goedgekeurd. Zij moet een hulpmiddel zijn voor journalisten wanneer ze in het kader van de gerechtelijke verslaggeving beslissen om identiteitsgegevens bekend te maken. De journalist zal daarbij telkens een afweging maken tussen het recht van het publiek om zo volledig mogelijk geïnformeerd te worden enerzijds, en het recht op privacy van de persoon over wie bericht wordt anderzijds. In de aanbeveling worden een aantal situaties besproken, en wordt er telkens aangegeven welke oplossing de voorkeur verdient. In bepaalde gevallen weegt het recht op privacy zwaarder door. Zo zal er in de regel terughoudend worden omgegaan met het geven van volledige identiteitsgegevens, zoals de naam en/of het beeld, van verdachten, van minderjarigen en van slachtoffers. Er zijn evenwel situaties waarbij volledige identificatie aangewezen kan zijn, en die worden in de aanbeveling eveneens toegelicht. De Raad voor de Journalistiek zegt dat de beslissing om een verdachte of een slachtoffer volledig te identificeren bij voorkeur geen inschatting is van de individuele journalist, maar

Eric Brewaeys
Voorzitter

een op de redactie overlegde beslissing. De Raad wil dan ook dat de redacties hierover nadenken en een beleid ontwikkelen.

De Raad stelt ook eisen in verband met de onafhankelijkheid van de journalist. Artikel 2 van de Code van journalistieke beginselen (1982) bepaalt: 'De feiten moeten onpartijdig verzameld en weergegeven worden'. Deze vereiste houdt een zekere afstandelijkheid in ten aanzien van het onderwerp van de berichtgeving. Die regel wordt geschonden als een journalist een artikelenreeks schrijft over dossiers waarbij hij rechtstreeks betrokken en belanghebbend is, hoewel geregeld de indruk wordt gewekt dat een ander de pen heeft gehouden. De indruk van partijdigheid bij de berichtgeving wordt nog versterkt door het voortdurend herhalen van dezelfde beweringen (*RvdJ 2008-10, 19 juni 2008*).

De bekommernis voor een onafhankelijke journalistiek inspireerde de Raad in zijn advies over de hoofdredacties van 19 juni 2008. De hoofdredacteur of degene die deze journalistieke functie uitoefent heeft de eindverantwoordelijkheid voor het journalistieke product. Hij/zij bewaakt de onafhankelijkheid en de integriteit van de redactie, zodat ze de regels voor behoorlijk professioneel gedrag en de journalistieke ethiek correct kan toepassen. In veel mediabedrijven bevindt de hoofdredacteur zich op het snijpunt van de redactie met andere afdelingen, ook de commerciële en de advertentieafdeling. Hij/zij is het aanspreekpunt voor die afdelingen. Het is de opdracht van de hoofdredacteur om daarbij de redactionele onafhankelijkheid te waarborgen en erop toe te zien dat commerciële acties geen invloed hebben op de onafhankelijkheid.

Het inkorten en samenvatten van de uitspraken van de geïnterviewde behoort tot de gebruikelijke journalistieke praktijk (*RvdJ 2008-16, 11 december 2008*).

Als een interview waarin privégegevens worden blootgelegd, is afgenomen van een meerderjarige die, volgens alle gegevens van het dossier, bewust aan het artikel heeft meegewerkt en niet blijkt dat de geïnterviewde misleid of gemanipuleerd was door de journaliste, kunnen die gegevens niet worden beschouwd als een inbreuk op het privéleven van de geïnterviewde of op dat van zijn ouders (*RvdJ 2008-06, 13 maart 2008*).

De aankondiging op de voorpagina van een artikel dat elders in de krant verschijnt mag niet onzorgvuldig en suggestief zijn (*RvdJ 2008-13, 11 september 2008*).

Onvermijdelijk werd de Raad voor de Journalistiek geconfronteerd met beroepsethische problemen in verband met de "nieuwe media". De beslissing om reacties op een webforum al dan niet op te nemen is een journalistieke verantwoordelijkheid, die de redactie in volle onafhankelijkheid uitoefent. In dit geval ging het om scheldproza en persoonlijke aanvallen (*RvdJ 2008-09, 19 juni 2008*).

Uit dit korte overzicht blijkt dat de Raad voor de Journalistiek in 2008 zeker niet heeft stilgezeten. We kunnen alleen maar hopen dat de verfijning van de beroepsregels kan bijdragen tot de kwaliteitsvolle journalistiek waarop het publiek recht heeft.

Eric Brewaeys
Voorzitter

ACTIVITEITENVERSLAG 2008

2008 was een moeilijk jaar voor de journalistiek. De zwaarste financiële crisis sinds de tweede wereldoorlog heeft ook de mediasector niet onberoerd gelaten. Verscheidene bedrijven kondigden tegen het einde van het jaar besparingen aan, en daarbij werd het ook journalistenbestand niet ontzien. De gevolgen van de geplande ontslagen zullen pas in de loop van 2009 helemaal duidelijk worden, maar het is evident dat het met een kleiner aantal journalisten niet gemakkelijk zal worden om eenzelfde kwaliteit te leveren.

Het publiek verwacht terecht van zijn media dat de informatie die ze brengen, waarheidsgetrouw is. Dat houdt in dat journalisten ook voldoende tijd en middelen hebben om hun bronnen zorgvuldig te controleren. Dat is trouwens een basisregel van de journalistieke ethiek. Het is dan ook belangrijk om daaraan te herinneren wanneer er aan sanering of herstructurering wordt gedacht. Die mag niet voor gevolg hebben dat de basisvoorwaarden waarin de journalistiek wordt uitgeoefend worden bedreigd.

Er wordt gezegd dat de financiële crisis vooral een vertrouwenscrisis is. Ook ten aanzien van de media is er de laatste tijd blijkbaar sprake van een toenemend wantrouwen. Zo zijn in 2008 enkele gerucht makende rechtszaken tegen de media in de belangstelling geweest, zoals het proces dat Wendy Van Wanten heeft aangespannen tegen De Persgroep wegens de indringende berichtgeving over haar privéleven in Dag Allemaal en er is ook het gerechtelijk verspreidingsverbod geweest van een hele oplage van Humo vanwege een beledigend geachte satirische fotomontage van politiechef Koekelberg en zijn medewerkster.

Meer dan vroeger is de kwaliteit van de berichtgeving, en de tekorten ervan, een voorwerp van maatschappelijk debat geworden. We denken dan aan een succesboek als *Flat Earth News*, van de Brit Nick Davies, of, dichterbij huis, de discussie die in Nederland is gevoerd naar aanleiding van *Het zijn net* mensen van Joris Luyendijk. Bij ons hebben uiteenlopende commentatoren zoals Tom Naegels, Geert Buelens, Walter Zinzen of Leo Neels in de opiniepagina's van de kranten vaak hevige kritiek laten horen op de berichtgeving. De digitale nieuwsbrief *De Groene Belg* brengt vrijwel dagelijks kritiek op de gevestigde journalistiek, en de nieuwsbrief *Achter het Nieuws* heeft zich omgevormd tot een website. Het Fonds Pascal Decroos is van start gegaan met de website mediakritiek.be, die door journalisten en andere geïnteresseerden druk gefrequenteerd wordt.

Op zich is die toegenomen discussie over de rol van de journalistiek een goede zaak. Ze toont aan welk belang de samenleving hecht aan goede journalistiek, en ze kan de belangstelling voor de basisbeginselen van de journalistieke ethiek stimuleren. En die belangstelling is een welkome aanvulling op de werkzaamheden van de Raad voor de Journalistiek. Journalistieke ethiek kan niet alleen een opdracht zijn voor een ethische beroepsinstantie. Iedereen moet hierbij zijn verantwoordelijkheid opnemen: individuele journalisten, hoofdredacties en ook het publiek dat recht heeft op informatie die betrouwbaar is. Die gedeelde verantwoordelijkheid vindt trouwens haar vertaling in de samenstelling van de Raad, waarin naast journalisten enerzijds en uitgevers en mediadirecties anderzijds ook externe leden een plaats hebben.

Alsnog heeft de toegenomen discussie over en kritiek op de journalistieke kwaliteit in 2008 niet geleid tot een stijging van het aantal klachten bij de Raad voor de Journalistiek. Dat aantal is zelfs licht verminderd, al bleef het wel in dezelfde orde van grootte dan de jaren voordien. Het aantal vragen daarentegen lag hoger dan de voorgaande jaren, wat er op wijst dat meer mensen de weg gevonden hebben naar onze instelling.

In dit jaarverslag bespreken we eerst kort de klachten en de vragen, en de manier waarop ze behandeld werden. Daarna gaan we kort in op de overige werkzaamheden van de Raad voor de Journalistiek.

Flip Voets
Ombudsman en
secretaris-generaal

In een apart deel geven we een korte samenvatting van de zestien beslissingen die de Raad in 2008 heeft genomen over concrete dossiers. De volledige tekst van de uitspraken is terug te vinden op de website www.rvdj.be. De Raad heeft in 2008 ook een *Aanbeveling over identificatie in een gerechtelijke context* aangenomen. De tekst van de Aanbeveling wordt integraal in dit verslag opgenomen.

1. Klachten bij de Raad voor de Journalistiek

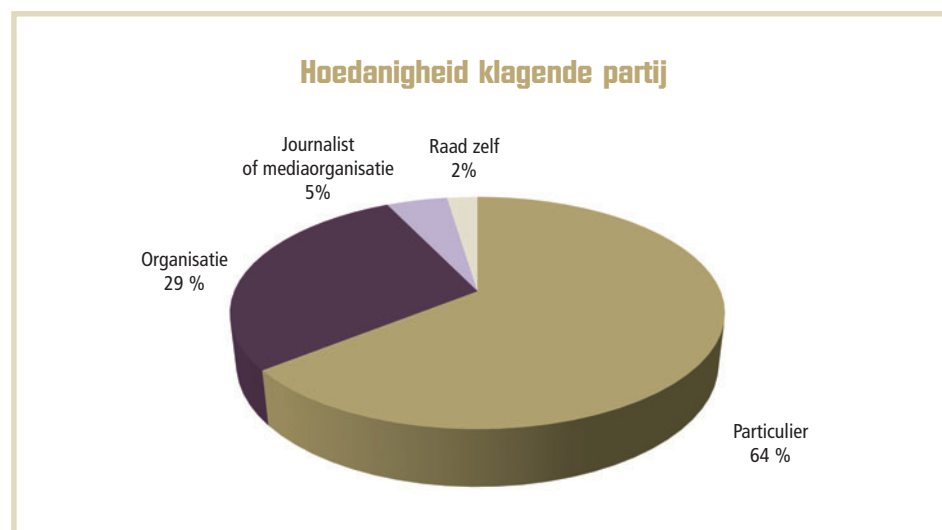
Tussen 1 januari en 31 december 2008 zijn bij de Raad voor de Journalistiek 35 nieuwe klachtendossiers geopend. Drie dossiers waren niet het gevolg van een eigenlijke klacht tegen een journalist of een redactie, maar ze betroffen een vraag om advies. Omdat deze drie dossiers volgens de gewone klachtenprocedure worden behandeld, worden ze hier eveneens mee in rekening genomen.

Het aantal nieuwe klachtendossiers is in 2008 enigszins gedaald tegenover 2007, toen er 42 waren. Maar qua orde van grootte, blijven de cijfers wel vergelijkbaar.

Daarnaast waren er begin 2008 nog 20 klachten in behandeling die in de voorgaande maanden en jaren zijn ingediend. De meeste ervan, 17, werden ingeleid in 2007. Eén dossier werd geopend in 2006, en twee klachtendossiers dateren zelfs nog uit 2005. Hierbij dient zeker vermeld dat het op vraag van de partijen was dat deze twee oudere dossiers een hele tijd uitgesteld werden, en dat de vertraging in hun behandeling dus niet te wijten was aan achterstand bij de Raad zelf.

In totaal zijn er in 2008 dus 55 klachtendossiers behandeld: 20 oudere en 35 nieuwe. Daarvan konden er 35 volledig worden afgewerkt, zodat op 31 december 2008 nog 20 openstaande klachten overbleven. Aangezien het aantal afgehandelde dossiers even groot was als het aantal nieuw ingediende klachten, werd er geen achterstand opgelopen.

Wie er bij de Raad voor de Journalistiek klacht heeft ingediend, blijkt uit tabel 1. De grote meerderheid van nieuwe klachten – 30 van de 35 – was afkomstig van particulieren. Nauwelijks twee klachten werden aanhangig gemaakt door of namens een organisatie, wat veel minder is dan in de voorgaande jaren, en eveneens twee dossiers kwamen vanuit de

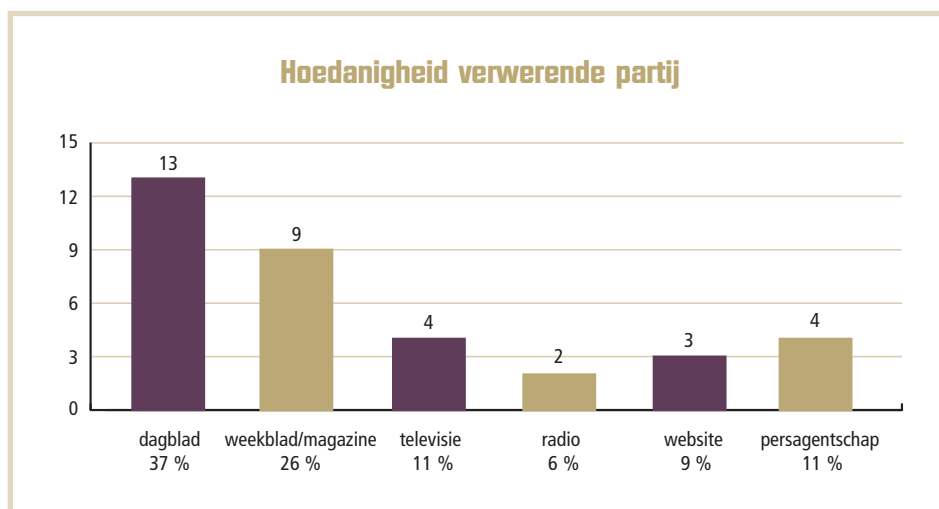
mediawereld zelf. Ten slotte is ook één dossier op eigen initiatief geopend, een procedure die mogelijk is volgens het werkingsreglement, maar die in het verleden nog niet was voorgekomen. Het ging om het onderzoek naar de praktijk inzake en de regelgeving over de identificatie in de gerechtelijke berichtgeving, wat einde 2008 resulteerde in een Aanbeveling hierover.

Van de 30 klachten, afkomstig van particulieren, gingen er hooguit vijf uit van belanghebbers die op een of andere manier als publieke figuur kunnen worden bestempeld. Hieronder verstaan we mensen die een publieke functie uitoefenen of die zelf de openbaarheid hebben opgezocht als artiest, sportman of –vrouw en dergelijke. De overgrote meerderheid, 25 van de 30 klachten dus, werden ingediend door mensen die niet als publieke figuur te beschouwen zijn.

De twee klachten die zijn ingediend door organisaties, kwamen van een commercieel bedrijf en van een gemeentebestuur.

Ten slotte waren twee klachtendossiers afkomstig van journalistenverenigingen. Eén klacht werd ingediend door de Vlaamse Journalistenvereniging VJV, en werd minnelijk opgelost, en het andere dossier betrof een vraag over de zogenaamde chequeboekjournalistiek, gesteld door de Vlaamse Vereniging van beroepsjournalisten VVJ. Ook deze informatieve vraag wordt volgens de klachtenprocedure behandeld.

Net als de vorige jaren, komen de dagbladen het meest in aanmerking voor een klacht, en komen de klachten tegen weekbladen en magazines op de tweede plaats. In tabel 2 worden de klachten opgedeeld volgens het medium waartegen ze gericht zijn.

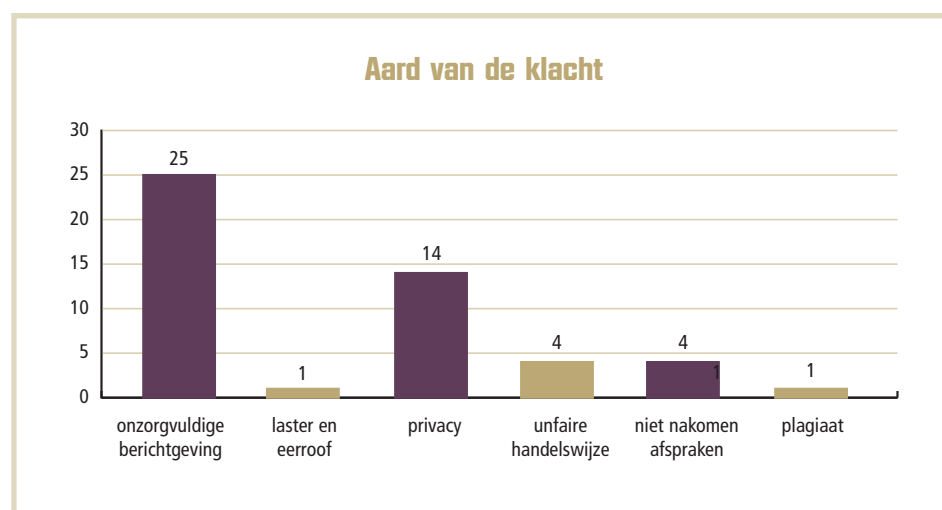

Dertien klachten, of ongeveer één derde van het totale aantal, handelden over een artikel in een dagblad of de handelwijze van een dagbladjournalist. Daarna volgen negen klachten tegen artikelen in weekbladen of magazines of tegen journalisten die werkzaam zijn voor die media. Er waren ook vier klachten met betrekking tot een televisie-uitzending, twee over een radio-uitzending en drie klachten over een website.

We hebben ook vier klachtendossiers geklasseerd onder de noemer 'andere'. Het betrof in de eerste plaats een klacht in verband met een beweerd plagiaat in een niet-journalistiek

boek, een klacht die onontvankelijk werd verklaard omdat de Raad voor de Journalistiek hiervoor niet bevoegd is. Daarnaast betrof het drie vragen over een journalistieke praktijk in het algemeen: een vraag over identificatie in een gerechtelijke context, die in een Aanbeveling is geresulteerd, een vraag over de zogenaamde chequeboekjournalistiek en een vraag over mediatraining die door journalisten wordt gegeven. De laatste twee vragen waren einde 2008 nog in behandeling.

Bij ontvangst van een klacht, wordt zij onmiddellijk gekwalificeerd naargelang de beweerdte inbreuk op de beroepsethiek, zoals die door de klager wordt aangevoerd. Het betreft een voorlopige indeling, die nog kan veranderen na het onderzoek van het hele dossier en de uitspraak van de Raad. Toch geeft deze aanvankelijke kwalificatie een duidelijk beeld van waar de problemen zich doorgaans situeren. Omdat de klagers vaak meerdere inbreuken op de beroepsethiek aanvoeren, ligt het totaal van de beweerdte inbreuken hoger dan het totale aantal klachten. Het resultaat van de indeling is verwerkt in tabel 3.

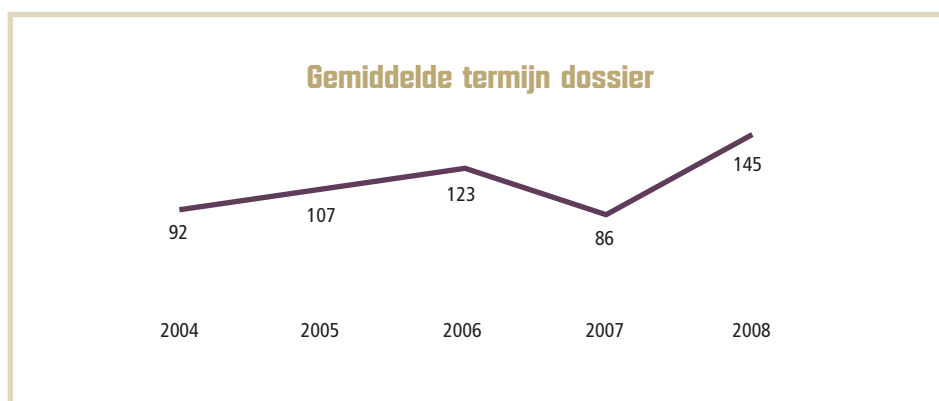

Meer dan twee derde van de klachten is ondergebracht in de – zeer ruime – categorie van de **onzorgvuldige berichtgeving**. Ook de voorgaande jaren hadden de meeste klachten hierop betrekking. Deze klachten hebben te maken met feitelijke fouten in een artikel of in een journalistieke bijdrage. Het kan gaan om onjuistheden die vermeden hadden kunnen worden, en die het gevolg zijn van een slordige bronnencontrole of van een gebrek aan wederhoor bij de nieuwsgaring. Ook wanneer de klagende partij beweert dat haar ten onrechte geen wederwoord werd verleend na de publicatie of na de uitzending, werd dit als onzorgvuldige berichtgeving geregistreerd. Een gebrek aan wederwoord kan immers leiden tot eenzijdige en partijdige berichtgeving. Ten slotte werden in deze categorie eveneens de klachten over bewust eenzijdige en tendentieuze berichtgeving ondergebracht. Enkel de gevallen waarin door de klagende partij regelrechte **laster en/of eerroof** werd ingeroepen, zijn als een aparte categorie weergegeven met in totaal één klacht. Van de 35 klachten die in 2008 werden ingediend, hadden er 25 te maken met beweerdte onzorgvuldige berichtgeving.

Er waren ook veertien beweerdte schendingen van de **privacy**. Dat is ongeveer even veel als in 2006 en 2007. Drie van deze dossiers werden ingediend door een klager die als publieke figuur kan worden beschouwd. De elf andere dossiers over een aantasting van de privacy waren afkomstig van mensen die niet als publieke figuur kunnen worden aanzien.

In totaal konden in 2008 35 dossiers worden afgesloten. Dat is bijna even veel als in 2007, toen het er 41 waren. Het aantal in 2008 afgesloten dossiers is overigens precies even groot als het aantal nieuwe klachten, wat betekent dat er, zoals al eerder werd vermeld, geen achterstand is opgelopen.

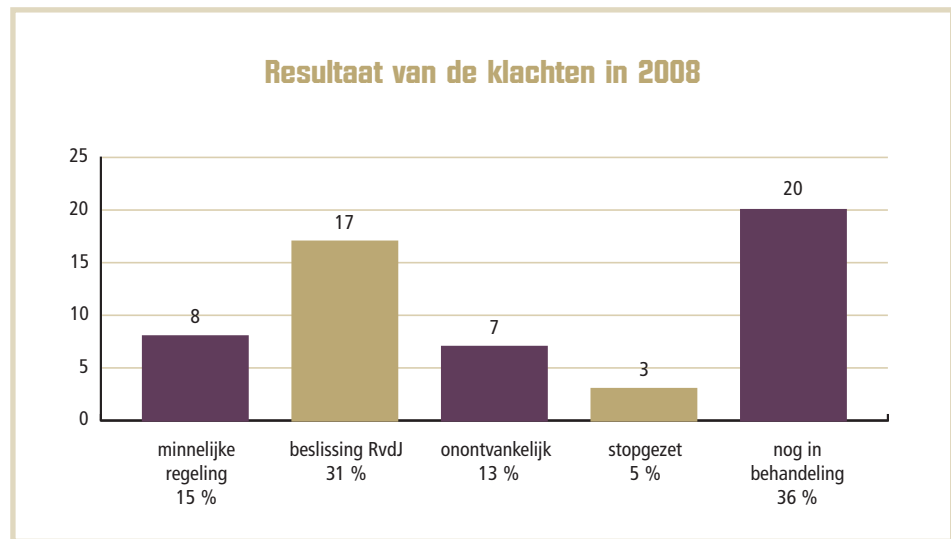
Waren we er in 2007 in geslaagd om de gemiddelde behandeltijd van een dossier gevoelig te verminderen, dan is die trend in 2008 weer gekeerd. Gemiddeld had een dossier dat in 2008 werd afgesloten een doorlooptijd van 146 werkdagen achter de rug, of ruim zeven maanden. Dat is het slechtste resultaat sedert de start van de Raad, zoals blijkt uit tabel 4. Het negatieve resultaat is ongunstig beïnvloed door de twee oudere dossiers uit 2005, die op vraag van de partijen twee jaar werden uitgesteld. Wanneer deze twee dossiers niet mee in rekening worden gebracht, bedraagt de gemiddelde doorlooptijd nog 115 dagen, wat langer is dan in 2007 maar korter dan in 2006.

Het ziet er overigens naar uit dat de gemiddelde doorlooptijd in 2009 opnieuw veel korter zal zijn, aangezien er op 31 december 2008 geen klachten van de voorgaande jaren meer in behandeling waren en alle oudere dossiers ondertussen zijn afgesloten. Naar de onmiddellijke toekomst dus is er geen reden om zich zorgen te maken over enige achterstand in de behandeling van de zaken.

Dat belet niet dat een klachtendossier binnen een redelijke termijn tot een goed einde brengen, zeker een blijvend aandachtspunt moet blijven. Toch ligt het tijdsverloop niet altijd in handen van de Raad en zijn ombudsman zelf. Het gebeurt meer dan eens dat bij partijen aangedrongen moet worden om hun schriftelijke argumenten over te maken. Bovendien vraagt onze zeer uitgebreide procedure – waarbij eerst één of zelfs meerdere minnelijke pogingen worden ondernomen, daarna aan de partijen de mogelijkheid geboden wordt om hun argumenten schriftelijk uit te wisselen, en er ten slotte nog een hoorzitting plaats vindt – altijd een zeker tijdsverloop. Persraden in het buitenland beperken zich er meestal toe om na ontvangst van de klacht een schriftelijk verweer te vragen aan het betrokken medium, en nemen dan een beslissing op grond van de stukken, zonder dat het nog tot een hoorzitting komt. Op deze manier kan een geschil natuurlijk veel sneller worden behandeld, temeer daar de meeste persraden ook geen systematische bemiddelingspoging ondernemen. Naar ons aanvoelen biedt onze procedure toch meer waarborgen voor een evenwichtig oordeel. Vandaar dat we ervoor pleiten om de bestaande regeling te handhaven, al zal dit dus steeds tot gevolg hebben dat er een zeker tijdsverloop is vereist om tot een beslissing te komen.

De Raad voor de Journalistiek nam zeventien beslissingen in 2008. Dat is bijna even veel als in 2007, toen het er achttien waren. Vijftien maal deed de Raad een uitspraak over een

eigenlijke klacht. Hiervan werden er acht gegrond of gedeeltelijk gegrond verklaard. Eén beslissing had geen betrekking op een eigenlijke klacht maar bevatte het antwoord op een adviesaanvraag over de rol van de hoofdredacties. De laatste beslissing van de Raad betrof de Aanbeveling over identificatie in een gerechtelijke context, die op eigen initiatief tot stand kwam, gelet op de talrijke vragen hierover die vanuit de redacties en van individuele journalisten waren gekomen. Een volledig overzicht van de beslissingen, samen met een korte toelichting, wordt verder in dit jaarverslag gepubliceerd. De tekst van de Aanbeveling wordt integraal opgenomen.

Daarnaast werden in 2008 nog eens zeven klachten onontvankelijk verklaard via de verkorte procedure, waarin door het werkingsreglement is voorzien. Op aangeven van de ombudsman kan de voorzitter, na een eerste onderzoek van de klacht, de Raad voorstellen om te besluiten dat de klacht kennelijk ongegrond of onontvankelijk is. Dit was het geval met klachten over een materie waarvoor de Raad niet bevoegd is, zoals internetbeveiliging, niet-journalistieke publicaties of publicaties in buitenlandse media. In één geval werd een klacht overgemaakt voor behandeling door de Nederlandse Raad voor de Journalistiek. Ook twee laattijdige klachten werden onontvankelijk verklaard.

Acht dossiers werden afgesloten met een minnelijke regeling, waarbij de klagende partij en het medium een akkoord konden bereiken. De ombudsman kan hierbij bemiddelen, maar hij kan geen oplossing opleggen. Een minnelijke regeling kan diverse vormen aannemen. Twee maal werd in overleg met de klager een nieuw artikel gepubliceerd. In twee andere zaken werden aan de klager persoonlijk excuses aangeboden door de hoofdredactie of de betrokken journalist. Eenmaal werd door de hoofdredactie toegezegd dat er intern maatregelen genomen zouden worden, twee maal ging de klager ermee akkoord om, na kennis van zaken, de klacht in te trekken, en eenmaal werden de hoofdredacties herinnerd aan de Financiële Richtlijn, die de Raad voor de Journalistiek in 2006 heeft uitgevaardigd.

Ten slotte werd de behandeling van drie dossiers stopgezet omdat de klager, ondanks herhaalde herinneringen, gedurende lange tijd niets meer van zich heeft laten horen.

Op 31 december 2008 bleven er nog 20 klachtendossiers geopend. Al deze dossiers zijn in de loop van 2008 ingediend. Er zijn dus geen oudere zaken meer in behandeling.

2. Vragen aan de Raad voor de Journalistiek

In de loop van 2008 zijn er in totaal 125 vragen om 'informatie over de algemene beroeps-ethiek' binnengelopen bij de Raad voor de Journalistiek. Dat aantal ligt een stuk hoger dan de voorgaande jaren. In 2007 werden er 107 vragen geregistreerd, in 2006 waren het er 100. Op enkele uitzonderingen na, kregen de vraagstellers binnen de week een antwoord. Het secretariaat is ook geregeld gecontacteerd voor doorverwijzingen of om basisgegevens op te vragen, zoals adressen of ons werkingsreglement, maar die louter informatieve vragen werden niet geregistreerd.

Net zoals vorige jaren ontvingen we de meeste vragen via mail of per telefoon, en ze werden ook langs die weg beantwoord. Drie vragen werden per brief gesteld en beantwoord, en 24 vraagstellers brachten een bezoek aan het secretariaat.

Ook dit jaar vormden studenten, veelal ingeschreven in een van de opleidingen journalistiek of communicatiewetenschappen, de grootste groep vraagstellers. 52 onder hen zochten informatie voor een opdracht of voor hun eindverhandeling. Meestal betrof het onderwerp van de vraag de werking van de Raad zelf of een of ander onderdeel van de journalistieke ethiek. Vooral deze groep vraagstellers kwam geregeld ter plaatse om een uitgebreid vraaggesprek op te nemen. Naast studenten uit de journalistenopleidingen, kregen we ook vanwege docenten enkele vragen om inlichtingen binnen.

Journalisten stelden ons 27 maal een vraag. De meeste vragen hadden betrekking op ethische of juridische aspecten van het beroep, vaak met een praktische inslag.

Een derde belangrijke groep vraagstellers zijn de 'belanghebbenden'. Vierentwintig maal werden we gecontacteerd door particulieren of organisaties uit diverse sectoren die op een of andere manier een probleem hebben of een probleem willen voorkomen met de media en die daarvoor advies inwinnen. Het betreft geregeld de manier waarop er gereageerd kan worden op berichtgeving. In een aantal gevallen is aangeraden om een schriftelijke reactie te sturen, andere vraagstellers wensten meer gegevens in te winnen over de regeling van het recht van antwoord. Mogelijk konden op die manier ook enkele geschillen of klachten worden voorkomen.

De drie meest voorkomende thema's waarop de vragen betrekking hebben, zijn ondergebracht in onderstaande tabel. Ze beslaan ruim 80 % van het totale aantal vragen en het zijn overigens dezelfde thema's die ook vorig jaar het meest aan bod zijn gekomen. Voorts zijn nog vragen gesteld over uiteenlopende thema's zoals het statuut van de journalist, de verhouding met woordvoerders, plagiaat, en mediabeleid in het algemeen.

TABEL 6 : onderwerp van de vragen

ONDERWERP VRAAG	TOTAAL
• Journalistieke ethiek	75
• Raad voor de Journalistiek	19
• Reactie op de pers	9

3. Andere activiteiten

De voltallige Raad voor de Journalistiek is in 2008 acht maal bijeengekomen. Op elke bijeenkomst wordt een stand van zaken opgemaakt van de lopende dossiers en, wanneer een rapporteringscommissie een ontwerpbeslissing heeft opgesteld, wordt ze besproken, eventueel geamendeerd en goedgekeurd. Ook de journalistieke actualiteit komt geregeld aan bod op de bijeenkomsten van de Raad. De bijeenkomsten van de Raad worden druk bijgewoond. Gemiddeld waren er, plaatsvervangende leden inbegrepen, negentien leden aanwezig op een vergadering van de Raad.

De rapporteringscommissies van de Raad bestaan in de regel uit drie leden van de Raad, en ze bereiden de ontwerpbeslissingen voor. Nadat de partijen hun argumenten en bewijsstukken schriftelijk hebben uitgewisseld, houdt de commissie een hoorzitting waarop de partijen nog mondelinge toelichting kunnen geven. In veel gevallen worden de partijen daarbij bijgestaan door een advocaat of door een collega. In totaal vonden er in 2008 vijftien hoorzittingen plaats. Tijdens sommige hoorzittingen werden twee of meer dossiers behandeld.

In 2008 is ook een eerste aanvang gemaakt met het opstellen van een nieuwe beroepscode. Toen de Raad in 2002 werd opgericht, is er afgesproken om voorlopig gebruik te maken van de twee bestaande codes, die algemeen aanvaard worden: de *Verklaring van de plichten en rechten van de journalist* (1971) en de *Code van journalistieke beginselen* (1982), twee teksten waarover binnen het beroep dus een consensus bestaat, maar die ondertussen verouderd zijn. Ze dateren immers uit een tijd waarin er nauwelijks concurrentie was op audiovisueel vlak, met een journalistiek die minder snel verliep, waarbij het beeld nog niet de grote rol speelde die het nu heeft, en toen het internet nog niet bestond. Sinds zijn oprichting heeft de Raad een aantal van de nieuwe vragen en problemen behandeld in diverse Richtlijnen, maar het regelgevend kader is daardoor wel onoverzichtelijk geworden. Daarom is het de bedoeling om op afzienbare termijn met een vernieuwde, geactualiseerde code naar buiten te komen, waarin de beroepsregels kort en helder worden opgesomd.

In een eerste fase is een beperkte werkgroep van start gegaan, die de opdracht heeft een ontwerp op te stellen. Naast de twee bestaande codes, maakt de werkgroep ook gebruik van de Richtlijnen en de beslissingen die de Raad de voorbije jaren heeft bekendgemaakt, en wordt er ook vergeleken met buitenlandse codes. De werkgroep is in 2008 vier keer bijeengekomen, en verwacht tegen midden 2009 met een tekst klaar te zijn. Het ontwerp zal dan door de Raad worden besproken en eventueel geamendeerd. Het is de bedoeling dat de nieuwe code uiteindelijk wordt goedgekeurd door de raad van bestuur van de VZW Raad voor de Journalistiek, waarin alle representatieve organisaties, zowel van de journalisten als van de uitgevers en mediadirecties, vertegenwoordigd zijn. We hopen dat dit nog in 2009 of uiterlijk in 2010 zal kunnen gebeuren.

Om de werkzaamheden van de Raad beter bekend te maken is voor het eerst een elektronische nieuwsbrief bij hoofdredacteurs en redactieverantwortelijken verspreid. In 2008 werd tweemaal een elektronische nieuwsbrief uitgestuurd, waarin telkens een stand van zaken wordt opgemaakt en belangwekkende uitspraken worden toegelicht. Daarnaast worden alle beslissingen systematisch opgenomen in *De Journalist* en zijn ze eveneens te raadplegen op de website.

Op 23 en 24 oktober 2008 namen de voorzitter en de ombudsman deel aan de jaarlijkse bijeenkomst van het netwerk van Europese persraden, de *Alliance of Independent Press Councils of Europe (Aipce)*, die plaatsvond in Berlijn. Er waren afgevaardigden aanwezig van 19 Europese persraden en van organisaties uit Frankrijk en Hongarije die daar eveneens een

persraad willen oprichten. Op ons voorstel is tijdens de bijeenkomst een uitvoerige discussie gehouden over de omgang met gebruikersinhoud op het internet, de zogenaamde user generated content. De buitenlandse ervaringen hiermee kunnen nuttig zijn bij het opstellen van een richtlijn, die de Raad in de loop van 2009 naar buiten wil brengen.

Flip Voets
Ombudsman en secretaris-generaal

OVERZICHT BESLISSINGEN 2008

2008-01:
Beslissing Marcel S., Armand S. en Jurgen C.
t/ Het Belang Van Limburg en Vandekerckhove
 (10 januari 2008) **(DEELS) GEGROND**

Publicatie van een foto van de klager was in de gegeven omstandigheden niet verantwoord.

2008-02:
Beslissing Slangen t/ Knack en Draulans
 (10 januari 2008) **ONGEGROND**

Het wederhoor is een belangrijke regel van de journalistieke beroepsethiek, maar in deze zaak waren er ernstige redenen om geen wederhoor toe te passen.

2008-03:
Beslissing Meeuwis t/ Het Laatste Nieuws
 (14 februari 2008) **(DEELS) GEGROND**

Ondanks het eigen karakter van plaatselijke berichtgeving, is in deze zaak de vermelding van persoonsgegevens in combinatie met de publicatie van een foto van de voorgevel van het huis van klager, zonder instemming van de betrokkene, niet gerechtvaardigd.

2008-04:
Beslissing City Motors Groep NV t/ Belga en De Wilde
 (14 februari 2008) **ONGEGROND**

Journalisten mogen in algemene vereenvoudigde bewoordingen schrijven om het publiek te informeren en moeten daarbij zorgvuldig te werk gaan.

2008-05:
Beslissing Pyis t/ Ernst
 (13 maart 2008) **GEGROND**

Een journalist zet fouten uit eigen beweging recht.

2008-06:
Beslissing Dupont t/ Het Laatste Nieuws en Grobben
 (8 februari 2007) **ONGEGROND**

De gegevens die een meerderjarige jongeman over zichzelf meedeelt kunnen in dit geval niet beschouwd worden als een inbreuk op zijn privéleven of dat van zijn ouders.

2008-07:
Beslissing Hamelrijck t/ De Coninck
 (10 april 2008) **(DEELS) GEGROND**

Het betwiste artikel is grotendeels correct en evenwichtig, maar bevat een feitelijke onjuistheid.

OVERZICHT BESLISSINGEN 2008

2008-08: Advies over de hoofdredacties (19 juni 2008)	
<i>De hoofdredacteur bewaakt de onafhankelijkheid en de integriteit van de redactie, zodat ze de regels voor behoorlijk professioneel gedrag en de journalistieke ethiek correct kan toepassen.</i>	
2008-09: Beslissing Janssens t/ VRT (19 juni 2008)	ONGEGROND
<i>De beslissing om reacties op een webforum al dan niet op te nemen is een journalistieke verantwoordelijkheid, die de redactie in volle verantwoordelijkheid uitoefent.</i>	
2008-10: Beslissing OCMW Begijnendijk t/ Morse Press VOF, Morsum Magnificat en Verbeeck (15 maart 2007)	GEGROND
<i>De uitgevers, de hoofdredacteurs en journalisten moeten de individuele waardigheid en de privacy respecteren.</i>	
2008-11: Beslissing De Croo-Desguin t/ Leestmans (19 juni 2008)	ONGEGROND
<i>Afspraken over de voorinzage van teksten moeten nageleefd worden, maar dienen juist om die reden duidelijk en ondubbelzinnig te zijn.</i>	
2008-12: Beslissing Meeuws t/ Voetbalmagazine en 'T Kint (19 juni 2008)	GEGROND
<i>Wanneer een journalist ernstige beschuldigingen van persoonlijke aard uit, is het in beginsel aangewezen dat hij de betrokkene voor de publicatie of de uitzending contacteert en hem de kans biedt hierop te reageren.</i>	
2008-13: Beslissing Schamp t/ De Morgen (14 juni 2007)	(DEELS) GEGROND
<i>De aankondiging van een artikel op de voorpagina van de krant is onzorgvuldig en suggestief.</i>	
2008-14: Beslissing Sterkens t/ Gazet van Antwerpen en Castelyns (13 november 2008)	ONGEGROND
<i>Journalisten mogen over juridische kwesties in algemene vereenvoudigde bewoordingen schrijven om het publiek te informeren. Wel moeten ze daarbij zorgvuldig te werk gaan.</i>	

OVERZICHT BESLISSINGEN 2008

2008-15:
Beslissing Strijbos t/ Het Laatste Nieuws en Aerts
(11 december 2008)

ONGEGROND

Een journalist zet een fout uit eigen beweging recht.

2008-16:
Beslissing Van Hoey t/ Dag Allemaal en Van Gestel
(11 december 2008)

(DEELS) GEGROND

Gelet op de gevoelige aard van het onderwerp was het meer dan ooit aangewezen om de uitspraken zorgvuldig weer te geven.

2006-17:
Aanbeveling over identificatie in een gerechtelijke context
(11 december 2008)

AANBEVELING OVER IDENTIFICATIE IN EEN GERECHTELIJKE CONTEXT

Een journalist die in zijn berichtgeving een verdachte, een veroordeelde of een slachtoffer identificeert door woord, tekst of beeld, maakt steeds een afweging tussen het recht van het publiek om zo volledig mogelijk geïnformeerd te worden enerzijds, en het recht op privacy van de persoon over wie bericht wordt anderzijds. Deze belangenafweging maken is niet eenvoudig. Naar gelang van de situatie zal de journalist kiezen voor een volledige identificatie, voor een beperkte identificatie of voor het niet bekendmaken van de identiteitsgegevens. De beslissing om een verdachte of een slachtoffer volledig te identificeren is bij voorkeur geen inschatting van de individuele journalist, maar een op de redactie overlegde beslissing. Dat doet overigens niets af aan het recht van elke journalist om zijn medewerking op een concreet punt te weigeren als hij of zij een bepaalde journalistieke handelwijze beroepsethisch moeilijk vindt.

Deze aanbeveling is bedoeld als een hulpmiddel bij het maken van deze belangenafweging. In de aanbeveling wordt een aantal situaties besproken, en daarbij wordt aangegeven welke oplossing de voorkeur verdient. De specifieke omstandigheden van een concrete situatie kunnen ook tot een andere verantwoorde keuze leiden.

Plicht 5 van de Verklaring der plichten en rechten van de journalist (1971) zegt dat de journalisten 'zich ertoe verplichten het privéleven van personen te eerbiedigen'. Artikel 5 van de Code van journalistieke beginselen (1981) zegt: 'De uitgevers, de hoofdredacteurs en de journalisten moeten de individuele waardigheid en privacy respecteren. Zij moeten elke ongeoorloofde inmenging in persoonlijke pijn en smart vermijden, tenzij overwegingen in verband met de persvrijheid dit noodzakelijk maken'.

Als regel bepaalt het Europees hof voor de rechten van de mens dat privacygegevens bekendmaken slechts kan indien hierdoor een bijdrage wordt geleverd tot een debat van maatschappelijk belang. Recht op privacy en persvrijheid moeten daarom telkens tegenover elkaar afgewogen worden.

Soms verbiedt de wet bovendien uitdrukkelijk het identificeren van betrokkenen in bepaalde situaties. Dit geldt onder meer voor minderjarigen die betrokken zijn in een zaak voor de Jeugdrechtbank (art. 433bis Strafwetboek) en voor slachtoffers van seksueel geweld (art. 378bis Strafwetboek).

Bij de bekendmaking van namen en andere identificatiegegevens in de gerechtelijke verslaggeving wordt daarom een zekere terughoudendheid in acht genomen. Dit geldt ook voor indirecte identificatie. Toch zijn er situaties waarin identificatie aangewezen kan zijn.

Achtereenvolgens wordt in deze aanbeveling de berichtgeving over verdachten, veroordeelden, minderjarigen en slachtoffers toegelicht.

1. Verdachten:

Principe: Volledige identificatie wordt vermeden. De voornaam, de beginletter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats **kunnen** worden bekendgemaakt. Herkenbare beelden worden vermeden.

De mate waarin deze gegevens worden bekendgemaakt hangt hoofdzakelijk af van de ernst van het misdrijf, de stand van het onderzoek en van het maatschappelijk belang om over de zaak te berichten.

Uiterste voorzichtigheid wordt in acht genomen wanneer er twijfel is over de betrokkenheid van de verdachte. Elke verdachte geniet immers het vermoeden van onschuld en dit dient uit de berichtgeving te blijken.

Uitzondering: Volledige identificatie **kan** gebeuren in volgende gevallen:

- een ernstig maatschappelijk belang verantwoordt de volledige identificatie;
- de verdachte is een publiek persoon en het maatschappelijk belang verantwoordt de volledige identificatie;
- bij ernstige misdrijven waarbij de schuld aannemelijk is gemaakt, bijvoorbeeld door een bekentenis, een betrapping op heterdaad of uit betrouwbare bron;
- de dader is voortvluchtig en betekent een gevaar voor de samenleving;
- de politie of het gerecht heeft een opsporingsbericht verspreid waarin de identiteitsgegevens worden bekendgemaakt;
- het volledig identificeren van de verdachte kan een waarschuwing betekenen voor mogelijke nieuwe slachtoffers;
- de verdachte komt zelf met zijn verhaal naar buiten en maakt geen bezwaar tegen volledige identificatie.

2. Veroordeelden:

Principe: Volledige identificatie kan gebeuren.

De mate waarin deze gegevens worden bekendgemaakt hangt hoofdzakelijk af van de ernst van het misdrijf en van het maatschappelijk belang om over de zaak te berichten.

Uitzondering:

- Bij berichtgeving over lichte misdrijven worden enkel de voornaam, de beginletter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats vermeld, en wordt herkenbaar beeld vermeden. Indien de veroordeelde een publieke persoon is, kan evenwel ook bij lichte misdrijven volledige identificatie verantwoord zijn.
- De herintegratie in de maatschappij van een veroordeelde, zijn reclassering, of het lange tijdsverloop na de veroordeling, zijn elementen waarmee de journalist rekening houdt om eventueel af te zien van volledige identificatie.

3. Minderjarigen:

Principe: Volledige identificatie van een minderjarige die betrokken is bij strafbare feiten, is niet toegestaan. Identificatie van een minderjarige die het voorwerp is van een maatregel van de Jeugdrechtbank, is bovendien strafbaar. Minderjarige slachtoffers worden in de regel niet geïdentificeerd, minstens wordt uiterst terughoudend met deze gegevens omgegaan. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de houding van de ouders.

4. Slachtoffers:

Principe: Volledige identificatie wordt vermeden. De voornaam, de eerste letter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats kunnen worden bekendgemaakt. Het gebruik van herkenbare beelden wordt vermeden.

De bekendheid of de instemming van het slachtoffer, of de ernst van de feiten kunnen een volledige identificatie verantwoorden.

Er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de vraag van een slachtoffer om niet geïdentificeerd te worden.

Bij slachtoffers worden, indien mogelijk, de identiteitsgegevens pas bekendgemaakt nadat blijkt dat het slachtoffer of de rechtstreekse familie is verwittigd.

Uitzonderingen:

- minderjarige slachtoffers worden in de regel niet geïdentificeerd, minstens wordt uiterst terughoudend met deze gegevens omgegaan;
- identificatie van slachtoffers van seksueel geweld is bij wet verboden, tenzij met hun schriftelijke toestemming of die van de onderzoeksmagistraat.

LEDENLIJST RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK 2008

EFFECTIEVE LEDEN

- **BREWAEYS Eric**, staatsraad raad van state en docent VUB, voorzitter RvdJ,
- **MARTENS Patrick**, journalist Knack, ondervoorzitter RvdJ,
- **BOURGEOIS Greta**, em. raadsheer Hof van Cassatie en em. hoogleraar KULeuven,
- **CEULEERS Jan**, jurist,
- **CRIEL Wim**, verantwoordelijke uitgever Roularta Media Group,
- **DE SMET Luc**, journalist VTM nieuws,
- **DE VINCK Michel**, gedelegeerd bestuurder Photo News,
- **KNAPEN Pieter**, hoofdredacteur VRT,
- **RUBBENS Astrid**, coördinator Rondpunt,
- **STANDAERT Luc**, journalist Belang van Limburg en Gazet van Antwerpen,
- **SMEUNINX Werner**, redactiemanager Gazet van Antwerpen en Belang van Limburg,
- **STEURBAUT Geert**, stafdirecteur Corelio,
- **TURELUREN Bart**, jurist Unie van de Periodieke Pers,
- **UYTERHOEVEN Leen**, woordvoester NMBS Holding,
- **VAN CLEEMPUT Johan**, zelfstandig mediaconsulent,
- **VERHOEST Filip**, journalist De Standaard,
- **WAUTERS Frans**, bruggepensioneerd journalist,
- **WEENEN Louis**, freelance journalist,

PLAATSVERVANGERS

- **ADAMS René**, actief gepensioneerde journalist,
- **BOUVEROUX Jos**, hoofdredacteur VRT,
- **DE MEULEMEESTER Ann**, algemeen secretaris ACW,
- **GEERTS Paul**, publicist,
- **FORDYN Alex**, algemeen directeur Vlaamse Dagbladpers,
- **MAERTENS Hans**, redactiemedewerker Roularta,
- **MICHELSEN Stefaan**, journalist De Tijd,
- **PAUWELS Tim**, journalist VRT,
- **VAN BRABANT Karen**, bedrijfsjuriste De Persgroep,
- **VAN DE RIJT Steven**, voorzitter UPP,
- **VAN GERVEN Walter**, em. hoogleraar KULeuven en U. Maastricht en gew. advocaat-generaal Europees Hof van Justitie,
- **VAN POECKE Luc**, hoogleraar departement communicatiewetenschappen K.U.Leuven,
- **VANDELOOVERBOSCH Marc**, journalist VRT,
- **VANDERSTUKKEN Walter**, journalist,
- **WALGRAVE Stefaan**, hoogleraar politieke wetenschappen Universiteit Antwerpen,
- **WILS Jeroen**, chef nieuwsdienst VTM,

SECRETARIS GENERAAL

- **VOETS Flip**, secretaris-generaal.

ADMINISTRATIEF SECRETARIAAT

- **DE WILDE Kristina**.

(Stand van zaken op 31 december 2008)

**De Raad voor de Journalistiek:
de media worden er beter door.**

IPC - Résidence Palace - Wetstraat 155 - 1040 Brussel
Tel. 02/230 27 17 - www.rvdj.be - info@rvdj.be

Verantwoordelijke uitgever : Flip Voets, Wetstraat 155, 1040 Brussel